

3647 SAYILI ve 2008 (3647/2008) TARİHLİ YUNANİSTAN VAKIFLAR YASASI VE UYGULAMALARI

Ortodoks Hıristiyanlık hukukunda “vakıf” var mı, yok mu, bir sorgulayın. Birinci sorum bu... Hıristiyan hukukunda vakıf yok. Ama ne var; “yardım kurumu” var. Bakın, vakıflar İslam hukukuna has bir müessesedir, kurumdur. Osmanlı Devletinde Ortodoks Hıristiyanlara Osmanlı Devleti sınırları içerisinde uygulanan hukuk hangisi, İslam hukuku mu; hayır, o sadece Müslümanlara uygulanıyor. Hıristiyanlara uygulanan hukuk ne; Hıristiyan hukuku ve Hıristiyanların özerkliği var. Bakın, özerklik var.

Önce Yunanistan’daki Müslüman Türklerin-sorunlarından başlayalım, daha sonra da haklarına gelsek daha iyi olacak sanıyorum. Sorunlar da çok uzun, ama ben özellikle üç tanesini seçeceğim.

Birincisi, başmüftülük, müftülükler sorunu.

Bakın, Türkiye bakımından da, Yunanistan’daki Müslüman Türkler bakımından da “Başmüftülük” sorunu yokmuş gibi hareket edilmektedir. “Müftülükler sorunu var” denilmektedir. Bu da zaten kendi içinde bir sorundur.

Gelelim ikinci sorunu; vakıflar sorunu.

Üçüncü sorun, eğitim ve öğretimdeki sorunlar.

* Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bil. Fak.- İZMİR.

Başka sorunlar da var, ama en önemli sorunlar bunlar. Bakın, Yunanistan'daki Türk azınlığın hukuki statüsünü belirleyen antlaşmalardan hareket ederek bu sıralamayı yaptım. Sistematik olarak en önemli sorun olarak, antlaşmalar gereği, yani Yunanistan'ın yükümlülük altına girdiği antlaşmalar dikkatli bir biçimde incelendiğinde neyi görüyoruz; Başmüftülük, müftülükler sorunu, vakıflar sorunu ve eğitim ve öğretimdeki sorunları görüyoruz.

Peki, neden başmüftülük ve müftülükler? Çünkü vakıfların denetimi de başmüftü ve müftülerin denetimi altında; eğitim-öğretim, yani özerk olan okullar da başmüftü ve müftülerin denetimi altında. Dolayısıyla, bunlarda sorunlar olduğuna göre, yani başmüftülük olmadığına göre sistem bir kere bozulmuştur. Batı Trakya Türklerinin değil sadece, Yunanistan'daki Bütün Müslüman Türklerin bir başmüftüye ihtiyacı vardır. Antlaşmalar gereği bu böyle. Bugün var mı; yok.

Konumuz olan vakıflar meselesine gelelim. Ama ona gelmeden önce, bu antlaşmalar nelerdir, Yunanistan'ın yükümlülük altına girdiği antlaşmalar nelerdir, ona bakalım.

Bakın, 1980 yılında 1723 sayılı Yunan Yargıtay'ının Müftülerin yetkileriyle ilgili verdiği bir karar var. Oradan aktarmak istiyorum. Şöyle sayılıyor karardaki antlaşmalar: "1881 tarihli İstanbul Antlaşması, 1913 tarihli Atina Anlaşması, 1920 tarihli Sevr Antlaşması." Yunanistan'daki azınlıkların korunmasına ilişkin Sevr Anlaşmasıdır bu, geliyoruz dördüncü anlaşmaya; 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması.

Lozan Barış Anlaşması nasıl imzalanıyor, neden imzalanıyor? Türkiye ile Yunanistan arasında kabul edilen bir denge var; bu denge neticesinde Türk-Yunan dostluğu, barışı sağlanıyor. Bu barış Kıbrıs meselesine kadar devam etmiştir.

Kıbrıs hemen aklıma geldi. Neden geldi? Bakın, denge politikası içerisinde Lozan'da kabul edilenler içerisinde Kıbrıs'ın statüsü de var. Kıbrıs ne Türklere bırakılıyor, ne Yunanlara bırakılıyor. Kime bırakılıyor; İngilizlere. Birincisi bu. Denge bakımından ikincisine gelelim. Menteşe Adaları, Rodos, İstanköy İtalyanların elinde. Peki, kimlere bırakılıyor; Türklere mi, Yunanlara mı? Hayır, İtalyanların elinde kalıyor. Uşi Antlaşmasıyla Türklere iadesi düşünülen Menteşe Adaları 1947 yılında, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanlara bırakılıyor ve denge böylece Türklerin aleyhine bozuluyor. Kıbrıs meselesini biliyorsunuz zaten. Hâlâ devam ediyor.

Peki, bir de mübadele var; İstanbul'da Rumlar kalıyor, bunlara karşılık olarak da Batı Trakya'da Türkler kalıyor. Yani "mütekabiliyet" yok. Tırnak içerisinde, kinayeli bir biçimde söylüyorum, düşünmenizi rica ediyorum.

Gelelim Lozan Anlaşması'nın hükümlerine, maddelerine.

Bakın, 37. maddeden 45. maddeye kadar sayılan hükümler Türkiye'deki İstanbul'da yaşayan Ortodoks Hıristiyanlarla ilgilidir. Ama azınlık sadece Ortodoks Hıristiyan Rumlar değil. Üç tane azınlık kabul ediliyor Lozan'da; Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler. 45. madde dikkatli bir biçimde okunduğunda, 37. maddeden 45. maddeye kadar olan maddeler Türkiye'deki azınlıklarla ilgilidir, Lozan Barış Antlaşmasının üçüncü kesimde yer alıyor. Başlığı da "Ekaliyetlerin Himayesi"dir. Bu, eski dildi. Yeni dilde biz ne diyoruz buna; azınlıkların korunması diyoruz. "Ekaliyetlerin Himayesi" başlığı altında bu hükümler var... Burada Yunanistan'daki Türklerle ilgili olan en önemli madde 45. maddedir. Ne diyor 45. madde; "37. Maddeden 45. maddeye kadarki hükümler, Türkiye'deki gayrimüslimlerin sahip olacağı haklardan Yunanistan'daki Müslüman azınlık da yararlanacak" diyor. Peki, bu mütekabiliyet midir, değil midir? Yunanca bildiğim için Yunanca

kaynaklardan söyleyeyim ki, Türk kaynaklarına hiç atıfta bulunmadan; "Mütekabiliyettir" diyorlar Yunanlar. Bu 45. maddeyi kim istiyor Lozan'da; Türkler istiyor. Sadece Yunanistan'daki Türklerle ilgili mi istiyor; hayır, bütün Balkanlar'daki Müslüman Türklerle ilgili istiyorlar. Bütün Batı devletleri "Hayır" diyorlar, 45. maddeyi yeniden düzenliyorlar, az önce söylediğim ifade ortaya çıkıyor; "37. maddeden 45. maddeye kadar sayılan hükümlerden Yunanistan'daki Müslüman azınlık da faydalanacaktır." Peki, bu mütekabiliyet midir, değil midir? Mütekabiliyettir. Eğer hukuktan bahsedeceksek, adaletten bahsedeceksek ve adaleti istiyorsak, o zaman, antlaşmalara sıkı sıkıya bağlı hareket etmemiz lazım.

Şimdi burada hukuk ile siyaset, tarih, sosyoloji ve felsefe arasındaki en önemli farkı, hususu söylemek isterim. Sosyoloji, felsefe, tarih bağlayıcı nitelikte midir; hayır, değildir. Eğer bir felsefe, düşünce, sosyoloji, hukuk kuralı olarak kabul edilirse, toplumun vicdanında yer bulursa, karşılık bulursa, parlamentolarda, örneğin Türkiye Cumhuriyeti Devleti Meclisi bunu hukuk kuralı niteliğine büründürürse, o zaman bu herkesi bağlayıcı nitelik kazanır. Ama bazılarının hoşuna gitmeyebilir bu. O zaman ne yapacaklar; uygulayacaklar, ama bunun değiştirilmesi için de mücadele verecekler. Diyecekler ki, "Bu, mütekabiliyet değildir." Bakın, antlaşmadaki hükmün mütekabiliyet olmadığını iddia ediyorlarsa, siyaset yapılıyorsa ve hukuk kurallarının ortaya çıkışında siyaset varsa, sosyoloji varsa, felsefe varsa. Bu felsefe, sosyoloji toplumların vicdanında karşılık bulursa (Nedir vicdan; iyi ile kötüyü ayırt eden bir değer yargısıdır) Meclis de bunu hukuk kuralı olarak ortaya koyarsa, yasallaştırırsa, buna hepimiz uymak zorundayız.

Peki denge politikasını da mı uygulamayacağız?! O halde uluslararası ilişkilerden denge politikasını uygulayınlar. Neden? Eğer barış istiyorsak, huzur, güvenlik istiyorsak, adalet istiyorsak, hakkaniyet istiyorsak, eşitlik istiyorsak uygulayınlar denge politikasını. Bir tarafta iade edecek-sin, vereceksin, bir tarafta iade etmeyeceksin, vermeyeceksin; olmaz böyle şey. Bir taraf sürünecek, bir tarafın bir eli balda bir eli yağda olacak...

Bakın, gazetelerden üç tane başlık okuyacağım. Özellikle yeni tarihileri seçtim.

"Türkiye iade ederken, Yunanistan gasp etmeye devam ediyor." Tarih, 8 Şubat 2012.

Bakın, bir tane daha: "Batı Trakya Türklerinin mezarlığı orman arazisi oldu." Nerede oluyor bu; Gümölcine'ye bağlı Yanikköy mezarlığı. Detaylarına girmiyorum, haberin yayın tarihi 20 Ocak 2012.

Gelelim sonuncusuna. Çok yeni. Önce tarihi söyleyeyim. Hürriyet gazetesinde yayınlandı, 23 Nisan 2012: "Yunanistan ile Türkiye arasında mezarlık krizi." Bu da neresiyle ilgilidir; Yalımlı köyüyle ilgilidir. Bu da Gümölcine'ye bağlı, bu da mezarlık. Yunanistan ne yapıyor; mezarlıkları devletleştiriyor.

Şimdi buradan gelelim şuna: 2008 yılında Yunanistan'ın kabul ettiği bir yasa var. 2007 yılında Türkiye ile Yunanistan, paralel bir biçimde, karşılıklı -öyle tahmin ediyorum, bilmiyorum- görüşmelerle aynı dönemde yasa çıkardı, Vakıflar Yasası. Hukukta terminoloji çok önemlidir.

Ortodoks Hıristiyanlık hukukunda "vakıf" var mı, yok mu, bir sorgulayın. Birinci sorum bu... Hıristiyan hukukunda vakıf yok. Ama ne var; "yardım kurumu" var. Bakın, vakıflar İslam hukukuna has bir müessesedir, kurumdur. Osmanlı Devletinde Ortodoks Hıristiyanlara Osmanlı Devleti sınırları içerisinde uygulanan hukuk hangisi, İslam hukuku mu; hayır, o sadece Müslümanlara uygulanıyor. Hıristiyanlara uygulanan hukuk ne; Hıristiyan hukuku ve Hıristiyanların özerkliği var. Bakın, özerklik var.

Şimdi bu özerklik kavramından bakın, Yunanistan'daki Türklerin az önce saydığım dört antlaşma çerçevesinde neleri var; özerklikleri var. Bir, idari özerklikleri var. İki, hukuki özerklikleri var. Hukuki özerklik ne demek; Yunanistan'daki Müslüman Türklere Yunan vatandaşı oldukları halde Yunan hukuku uygulanmıyor. Bakın, aile hukuku, miras hukuku, velayet-vesayet hukuku bakımından İslam hukukuna tabiler. Lozan Antlaşması'nın 42. maddesine bakınız, bu vardır orada; özerklik. Bugün bu sistem uygulanıyor mu Yunanistan'da; uygulanıyor. Ama kör topal; başmüftülük olmadan olmaz. Çünkü temyiz makamıdır başmüftülük.

Peki, yine gelelim vakıflara. Yunanistan'da vakıflara uygulanması gereken hukuk hangisi? Yunanistan'ın yasa mı çıkarması gerekir; hayır, İslam hukukunu uygulaması gerekir. Çünkü Yunanistan'daki vakıflar gerçek vakıflardır.

Gelelim Türkiye'ye. Osmanlı Devleti'nde uygulanan Hıristiyan hukuku. Laik devlet oluyor, 1923 Lozan Barış Antlaşmasıyla devlet kuruluyor; Yunanistan'daki devlet devam ediyor, dört tane antlaşma geçerlidir Yunanistan'da. O yüzden, 1980 tarihli 1723 sayılı Yargıtay kararını anlatmaya çalıştım, ona atıfta bulundum, yürürlükte olduğunun, Lozan'da feshedilmediğinin altını çizmek için. Türkiye'de 1936 tarihli beyannamenin niteliği; vakıf olmayanları vakıf haline getirmektir. Bakın, bu noktanın düşünülmesi lazım; ben bu sorunun cevabını arıyorum. İslam hukukuna göre vakıf olabilmesi için vakfiyesi olması lazım.

Gelelim Yunanistan'da 2008'de çıkan Vakıflar Yasasına.

2008 tarihli Yunanistan Vakıflar Yasası'nın 1. maddesi ile 1980 yılında çıkarılan eski Yunanistan Vakıflar Yasasının 1. maddesini mukayese etmemiz gerekir.

Her iki yasanın 1. maddelerinde, Yunanistan, Lozan Antlaşmasıyla bağlantıyı kuruyor. Türkiye'deki Vakıflar Yasası'nda kurulmuyor. Vakıflar birbirine giriyor Türkiye'de; çünkü azınlık vakıfları demiyoruz, "cemaat vakıfları" diyoruz. Yunanistan, 1923 Lozan Barış Antlaşmasıyla bağlantısını, yabancılık unsurunu kuruyor ve mütekabiliyeti uyguluyor. Tekrarlayalım 1980 tarihli Vakıflar Yasası'nda mütekabiliyet var. Ancak 2008 yılında Yunanistan'da çıkarılan yeni yasanın 1. maddesinden mütekabiliyet ilkesi çıkarılmıştır.

Hemen bitiriyorum Sayın Başkan, ama bir şey daha söylemem lazım.

1997 yılında çıkan Yunanistan Vergi Kanunu'nda bir hüküm var; Yunanistan'daki Müslüman Türklerin vakıflarıyla ilgili diyor ki, "1923 Lozan Antlaşması'nın öngördüğü ve kâr amacı gütmeyen azınlık tüzel kişilerinin büyük taşınmaz mal varlıkları vergiye tabidir." Bir de 35. madde var, orada da diyor ki, "Eğer Türkiye'deki Yunan Vakıfları, Ortodoks Hıristiyan Yunan Vakıfları vergiye tabi değilse, Yunanistan'daki Müslüman Vakıfları da vergiye tabi değildir." Bu nedir; mütekabiliyettir. Ne zamana kadar devam ediyor bu; 2007 yılına kadar. 1997 yılından 2007 yılına kadar mütekabiliyet devam ediyor. Yunanistan'da 2007 yılında yeni vakıf yasası çıkarılacağı zaman vergi yasasından mütekabiliyet çıkarılıyor.

Vakıflarla ilgili bir şey daha söylemem gerekir burada.

Bakın, bir yasa çıkarırken, olaylara bakarken terminoloji çok önemlidir demiştim; çünkü siyasi, hukuki neticeler doğurur. Örnek: Bir ticaret yasası çıkarıyorsunuz, hata yaparsanız telafisi mümkün olabilir. Vergi yasası çıkardınız, yine telafisi mümkün olabilir. Ancak azınlık vakıfları; bakın, vakıflar yasası demiyorum, "azınlık vakıfları" yasasını çıkardınız, hata yaparsanız, tela-

fisi mümkün olmayan siyasi ve hukuki neticeler ortaya çıkabilir. Yunanistan, bu bakış açısıyla, 2008 yılında çıkardığı yasayı yürürlüğe soktu, ama uygulamadı. Fakat mezarlıklarla ilgili hükmü uyguladı, uyguluyor, o yüzden de bugün kamulaştırıyor, devletleştiriyor mezarlıkları ve bugün sorun yaşıyoruz.

Yine vakıflarla ilgili bir şey daha söylemem gerekir: Yunanistan'daki Müslüman Türklere ait olan vakıflar, Yunanistan'daki Müslüman Türkler'in vakıflarıdır; Fakat onlar elde bulundurandır, asıl mülk sahibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'dir. Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Yunanistan'daki vakıflara sahip çıkması gerekir.

Bir türkü geldi aklıma, bilmiyorum, uygun mu, ama söyleyeyim.

Göçmen Kızı türküsünü dinleyen var mı içinizde?

Tuna Nehri'nde anasız kalmışım, babasız kalmışım, sahipsiz kalmışım diyor; "Ne anam var! Ne Babam! Kalmışım öksüz!" Evet, Yunanistan'daki Müslüman Türklerin ve vakıflarının akıbetini ve durumunu günümüzde de çok iyi anlatan, anlamlı kelimeler bu dizede gizlidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, Lozan Anlaşması gereği, 45. madde gereği, tarihi ve siyasi sorumluluğu gereği Yunanistan'daki Müslüman Türk Vakıflarına sahip çıkması gerekir diye düşünüyorum.

Hukuk devletini savunuyor muyuz, hukuktan yana mıyız, değil miyiz, adaletten, eşitlikten yana mıyız? O zaman gelelim, 1923 Lozan Barış Anlaşmasınının 45. maddesi'ndeki mütekabiliyete, paralel yükümlülüğe, eşitliğe... Mütekabiliyetten bahsediyor mu, bahsetmiyor mu? Varsayalım ki, mütekabiliyet yok Lozan'ın 45. maddesinde... Devletlerarasındaki ilişkilerde bir denge gözetilmektedir. Lozan Barış Anlaşması ne zaman, hangi koşullarda sağlanabilmiştir? Türkiye'yle Yunanistan arasında bir denge kurulduktan sonra ki buna "Lozan dengesi" denilmektedir, Lozan antlaşması imzalanmıştır. Türkiye ile Yunanistan arasında bir denge sağlanmıştır. Denge politikası kabul edilmiştir. Bu denge ihmal edilmemelidir. Bakın, 45. maddedeki bu mütekabiliyet ilkesi Türkiye'nin ilk önerdiği şekliyle, sadece Yunanistan'daki Türklerle İstanbul'daki Ortodoks Hıristiyanlar arasında bir mütekabiliyet değildir. Bütün Balkanlar'daki Müslümanlarla ilgiliydi. Buna Batılı devletlerin karşı çıkmasıyla Lozan'ın 45. maddesindeki mütekabiliyet, yalnızca Türkiye ile Yunanistan arasında kabul edildi. Mütekabiliyet, hukukla ilgili bir kavramdır. Tamam, mütekabiliyeti şu ya da bu nedenle uygulamayalım. Şahsen ben, mütekabiliyetin uygulanmasından yanayım, hukukla ilgili ve bağlayıcı olduğu için. Peki, iki devlet arasında Lozan'da mütekabiliyet ve denge politikası kabul edilmiş midir?. Evet edilmiştir. Dolayısıyla siyasi nitelikli bir kavram olan denge politikasının uygulanması gerekmez mi? Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin (Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün) denge politikasını uygulaması gerekir mi? Evet, uygulaması gerekir. 45. madde, Türkiye ile Yunanistan'ı karşılıklı olarak yükümlülük altına sokan bir metindir. Tekrarlayalım ki, 45. maddede mütekabiliyet vardır. Buna rağmen "Mütekabiliyetin uygulanmasını istemiyoruz" diyenler var. Tamam uygulamayalım! Fakat İstanbul Ortodoks Hıristiyan Rum azınlık ile Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlık arasındaki dengenin, adaletin, eşitliğin sağlanması için, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Hükümetlerinin -ya da duruma göre Yunanistan'ın- siyasi nitelikli denge politikasını uygulaması gerekmez mi? Gerekir. İster mütekabiliyet deyin isterseniz denge politikası deyin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Lozan ile bu hakkı elde etmiştir. Bu aynı zamanda Türkiye'nin yükümlülüğüdür; Yani Yunanistan'daki soydaşlarına, vakıflarına sahip çıkma hakkı ve sorumluluğudur.